

DOI: 10.15276/ETR.01.2021.4
 DOI: 10.5281/zenodo.4885313
 UDC: 332.12:336.14:338:24.47
 JEL: H61, H72

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА БЮДЖЕТНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ ТЕРИТОРІЙ

STUDY OF DECENTRALIZATION INFLUENCE ON TERRITORIES BUDGET EFFICIENCY

Iryna M. Vakhovych, DEcon, Professor
 Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine
 ORCID: 0000-0003-1129-203X
 Email: irina-vaxovitch@lntu.edu.ua

Hryhoriy V. Nedopad
 Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine
 Email: grigorii.nedopad@gmail.com

Received 20.02.2021

Реформа децентралізації, що активно реалізується в Україні з 2014 року з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [1], тісно пов'язана з потужними інституційними змінами та соціально-економічними трансформаціями на локальному, регіональному та загальнонаціональному рівнях, а тому вимагає поглибленого дослідження з виокремленням тих факторів, що здійснюють вплив на бюджетну ефективність територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

За період 2014-2020 рр. в Україні було прийнято ряд нормативно-законодавчих актів, спрямованих на розгортання реформи децентралізації, зокрема:

- Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2] щодо формування базового рівня місцевого самоврядування та визнання спроможними ті «територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці» [3];
- про внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України з питань фінансових змін;
- Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [4], яким визначено механізм вирішення спільних проблем громад

Вахович І.М., Недопад Г.В. Дослідження впливу децентралізації на бюджетну ефективність територій. Науково-методична стаття.

Стаття присвячена науково-теоретичному дослідженню впливу реформи децентралізації в Україні на бюджетну ефективність територій. Проаналізовано нормативно-законодавчі акти, спрямовані на впровадження децентралізаційних процесів. Дано авторське визначення поняття «децентралізація». Запропоновано розглядати вплив децентралізації на бюджетну ефективність територій через призму трьох системно утворюючих компонент, зокрема, адміністративно-територіального, політичного та фінансового аспектів. Детально розглянуто проблематику впливу кожного з цих аспектів та визначено функціональну залежність бюджетної ефективності від них.

Ключові слова: децентралізація, бюджетна ефективність, території

Vakhovych I.M., Nedopad H.V. Study of Decentralization Influence on Territories Budget Efficiency. Scientific and methodical article.

The article is devoted to scientific and theoretical study of the influence of decentralization reform in Ukraine on the territories budget efficiency. The regulatory legislation aimed at implementing decentralization processes are analyzed. The author's definition of the concept "decentralization" is given. It is proposed to consider decentralization influence on the budget efficiency of territories through the prism of three system-forming components, in particular, administrative and territorial, political and financial aspects. The problem of each of these aspects impact is examined in detail and the functional dependence of budget efficiency on them is determined.

Keywords: decentralization, budget efficiency, territories

- з утилізації та переробки сміття, розвитку загальної інфраструктури тощо;
- Закон України «Про засади державної регіональної політики» [5], що визначає державну підтримку регіонального розвитку та розвитку інфраструктури;
 - Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [6], згідно з якою метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні. Результатом впровадження реформи має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування), яка здатна виробляти і реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики;
 - Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад» [7], на основі якого нині нова система адміністративно-територіального устрою базового рівня нараховує 1470 територіальних громад;
 - пакет законів щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг;
 - Постанову Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» [8], в результаті чого відбулось укрупнення кількості районів в Україні з 490 до 136 одиниць на субрегіональному рівні тощо.

У науковому спектрі теоретичних і практичних досліджень поняття «децентралізація» є доволі багатоаспектним та розглядається різнопланово. На семантичному рівні термін «децентралізація» (від латинського *de* – протиставлення, префікс заперечення; *centralis* – центральний, серединний) трактується як знищення, ослаблення або скасування централізації і розширення прав низових органів управління [9, с.249]. Фактично, йдеться про певний розподіл функцій і повноважень між державним (центральним) і місцевими рівнями управління з розширенням прав останніх. З точки зору політології, децентралізація може розглядатися навіть як управлінська політична система, покликана здійснювати владно значущі практичні рішення, що географічно чи організаційно перебувають поза межами безпосереднього впливу центральної влади; політичний процес, що передбачає делегування центральним урядом певних повноважень на місцевий рівень з метою оптимізації практичного вирішення питань загальнонаціонального значення, а також утілення в життя специфічних регіонально-локальних програм [10].

З іншого боку, щодо питань управління бюджетами територій у вітчизняних реаліях, то висвітленню теоретичних, методичних та прикладних їх особливостей присвячено праці багатьох науковців, серед яких Василик О., Васютинська Л., Возняк Г., Дем'янишин В., Карлін М., Кізіма Т., Ковалюк О., Козоріз М., Опарін В., Сторонянська І., Тарангул Л. та чимало інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Підводячи підсумки раніше проведеної наукової дискусії [11], у загальному розумінні пропонуємо розглядати бюджетну ефективність як синтезований інтегральний показник діяльності органів територіальної влади (органів місцевого самоврядування) щодо формування, розподілу та використання бюджетних коштів на соціо-еколого-економічні цілі стратегічного та тактичного характеру. На нашу думку, такий підхід до тлумачення розширює змістовність даної категорії. Водночас, нині серед науковців відсутня однаковість у трактуванні як категорій «децентралізації» та «бюджетної ефективності територій», так і характеру взаємозв'язку між ними, що і потребує подальшого ґрунтовного наукового опрацювання.

Маюю статті є науково-теоретичне дослідження впливу реформи децентралізації в Україні на бюджетну ефективність територій.

Виклад основного матеріалу дослідження

Погоджуючись з багатьма науковими підходами, вважаємо, що децентралізацію однозначно варто досліджувати саме як процес, що триває на довгостроковій основі, має ознаки управлінської діяльності та повинен підкріплюватись належним ресурсним забезпеченням при передачі повноважень. На цій основі, вважаємо, що під децентралізацією слід розуміти процес перерозподілу владних повноважень, компетенцій та ресурсів від центральних органів державної влади до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Підкреслимо, що переважно в даному випадку передача прав на прийняття рішень відбувається не ієрархічно підпорядкованим структурам центральної влади, а виборним органам місцевого рівня, які максимально обізнані у територіальній проблематиці та підзвітні громаді.

При цьому можна дійти до висновку, що перерозподіл владних повноважень, компетенцій та ресурсів від центральних органів державної влади до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування торкається трьох ключових бюджетних процесів, зокрема, достатнього формування, раціонального розподілу та безпосереднього належного використання бюджетних коштів задля сталого розвитку територій та високої бюджетної ефективності. Водночас, реформування територіальних засад децентралізації науковці вивчають через призму

трьох системоутворюючих компонент:

- фінансового аспекту – відповідно до величини бюджетно-податкових повноважень, переданих місцевим органам від центральних щодо володіння, користування і розпорядження фінансовими ресурсами громад задля нарощення фінансової спроможності даних об'єднаних територіальних громад (фінансова децентралізація);
- адміністративно-територіального аспекту, що характеризує рівень автономії, існуючих та потенційних територіальних особливостей територій, а також виконання завдань органами місцевого самоврядування щодо задоволення потреб населення в межах відповідних територій та співпраці з громадами у напрямку розвитку державно-приватного партнерства (адміністративно-територіальна децентралізація);
- політичного аспекту, що виражається публічно-правовим статусом органів місцевого самоврядування, ступенем виконання ними базових політичних функцій на місцевому рівні, політичною підзвітністю тощо (політична децентралізація).

Слід враховувати, як підкреслює Кульчицький М.І., що реформи в галузі фіскальної децентралізації повинні відбуватися синхронно з децентралізацією політичної та адміністративної сфер. Вигоди від фіскальної децентралізації не будуть реалізовані, якщо країна рухатиметься в напрямі підвищення ступеня фінансової децентралізації без одночасної децентралізації політичної та адміністративної. Водночас, політичну та адміністративну децентралізацію в сучасних умовах все частіше визнають важливими обмеженнями потенціального успіху реформ у галузі фіскальної децентралізації. Це пояснюється тим, що реалізація політичної та адміністративної децентралізації на локальному рівні може виявитися складнішим завданням, ніж власне фінансової [12].

Ефективний взаємозв'язок фінансової, адміністративно-територіальної та політичної децентралізації забезпечуватиме чітку ідентифікацію потреб, максимальну локалізацію та так звану алокативну ефективність публічних послуг і, як наслідок, найбільш повне задоволення потреб місцевого населення.

Кожен з зазначених вище трьох аспектів децентралізації може мати суттєві відмінності, що, в свою чергу, зумовлює істотний вплив на зміни бюджетної ефективності. Відповідно, можемо запропонувати розглянути функцію залежності бюджетної ефективності від факторів впливу, що виникли через децентралізацію у трьох ключових аспектах у вигляді такої функціональної залежності:

$$\text{Бюджетна ефективність} = f_D(FD; ATD; PD) \rightarrow \max, \quad (1)$$

де FD – сукупність факторів впливу фінансового аспекту децентралізації на бюджетну ефективність територій;

ATD – сукупність факторів впливу адміністративно-територіального аспекту децентралізації на бюджетну ефективність територій;

PD – сукупність факторів впливу політичного аспекту децентралізації на бюджетну ефективність територій.

Далі розглянемо ключові фактори впливу децентралізації на бюджетну ефективність територій більш детально.

Насамперед, візьмемо до уваги фінансовий аспект. Як зазначає Возняк Г.В., «фінансова децентралізація передбачає: наявність кількох рівнів системи органів влади з чітким розмежуванням повноважень; надання органам місцевого самоврядування достатніх повноважень в межах своїх територій, в тому числі і в нормативно-правовому регулюванні; забезпечення центральною владою вільного переміщення товарів, послуг та факторів виробництва між територіями; наявність жорстких бюджетних обмежень для всіх рівнів влади, обмежене використання розподілу доходів; наявність інституційних гарантій того, що розмежування повноважень між рівнями влади матиме стійкий і довготерміновий характер» [13].

Беззаперечно, реформування бюджетно-податкових повноважень в контексті децентралізації стосуються змін у доходах та видатках. Зокрема, за органами місцевого самоврядування закріплюється вичерпний або відкритий перелік власних доходів з одночасним наданням прав самостійно встановлювати чи регулювати їх обсяги. Децентралізація видатків стосується фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування необхідними ресурсами для виконання встановлених для них завдань, забезпечення власних самоврядних функцій та делегованих повноважень залежно від рівня управління. Важливими також є процедури, пов'язані з процесуальною та організаційною самостійністю органів місцевого самоврядування у бюджетному процесі щодо формування, затвердження, виконання різноманітних фінансових планів, кошторисів, звітності тощо. Обґрунтованість обсягів, структури, належної бази, достатності та відповідності доходів та видатків, підкріплені відповідними організаційно-процесуальними процедурами прямо впливають на бюджетну ефективність. При цьому додатково слід відзначити управлінські та професійні здібності і компетенції осіб, задіяних у даному бюджетному процесі (в тому числі у територіальних фінансових органах) на місцях як вагомих факторів планування, узгодження, безпосередньої реалізації та контролю всіх стадій бюджетного процесу.

На сьогодні реформа децентралізації значно розширила права місцевих органів влади в Україні

та надала суттєву бюджетну самостійність, згідно якої (на основі [14-15]):

- дозволено незалежне від термінів прийняття Державного бюджету формування та затвердження місцевих бюджетів – до 25 грудня року, що передує плановому. При цьому у двотижневий строк з дня офіційного опублікування закону про Державний бюджет України Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідна місцева рада приводять обсяги міжбюджетних трансфертів у відповідність із законом про Державний бюджет України;
- запроваджено принцип «мовчазної згоди» у разі неотримання висновку Міністерства фінансів України протягом одного місяця з дня подання заявки щодо процедури надання місцевих гарантій та здійснення запозичень від міжнародних фінансових організацій;
- дозволено здійснювати місцеві зовнішні запозичення усім міським радам міст обласного значення (раніше це могли здійснювати лише міські ради міст з чисельністю населення понад 300 000 жителів);
- надано право самостійного вибору установи (казначейство або комерційний банк), що обслуговує рахунки місцевого бюджету. Водночас за умови вибору банківської форми обслуговування (розміщення коштів бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ на депозитах та/ або їх обслуговування) місцеві бюджети втрачають право на покриття тимчасових касових розривів, що виникають за загальним фондом, за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку; окрім того, державним і комунальним вищим навчальним закладам, науковим установам та закладам культури надано право розміщувати власні надходження на поточних рахунках у банках державного сектору;
- надано право місцевим органам влади самостійно визначати обсяги надходжень до місцевих бюджетів на основі закріплених стабільних дохідних джерел. Відтепер Міністерство фінансів не визначатиме і не доводитиме до місцевих бюджетів індикативні показники щодо доходів;
- замінено систему балансування доходів і видатків місцевих бюджетів принципово новою – системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя. Законодавчо визначено механізм розрахунку базової та реверсної дотації. Обсяги цих дотацій можуть бути обчислені місцевими органами влади самостійно, оскільки в основу їх розрахунку покладено показники офіційної казначейської звітності;
- розширено джерела наповнення місцевих бюджетів за рахунок: передачі бюджетам міст обласного значення та бюджетам об'єднаних громад 60% податку на доходи фізичних осіб;

передачі доходів із державного бюджету (100% плати за надання адміністративних послуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки); запровадження акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів (пиво, алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти) за ставкою 5 % вартості реалізованого товару; самостійного регулювання ставок податків на нерухомість та землю і надання пільг з їх сплати тощо.

Також запроваджено нову трансфертну політику та посилено відповідальність профільних міністерств за реалізацію державної політики у відповідних галузях. Якщо раніше розподіл усіх міжбюджетних трансфертів здійснювало Міністерство фінансів, то зараз ця функція закріплена за галузевими міністерствами. При цьому коло бюджетів, до яких безпосередньо спрямовується освітня та медична субвенції, розширено – ці трансферти надаються також бюджетам міст обласного значення та бюджетам об'єднаних територіальних громад. Для об'єднаних територіальних громад вигідними особливостями освітньої та медичної субвенції є: довгострокові порядки використання коштів субвенцій; кошти субвенцій можуть спрямовуватися на реалізацію заходів з оптимізації мережі відповідних бюджетних установ; залишки коштів субвенцій зберігаються на рахунках місцевих бюджетів і використовуються у наступному бюджетному періоді з урахуванням цільового призначення субвенції, а також на оновлення матеріально-технічної бази відповідних закладів.

До власних повноважень органів місцевого самоврядування в об'єднаних громадах належать, зокрема, функції з планування розвитку громади та формування бюджету; забезпечення економічного розвитку, зокрема залучення інвестицій та розвиток підприємництва; управління земельними ресурсами, надання дозвільно-експлуатаційних послуг на будівництво; розвиток місцевої інфраструктури та благоустрою територій; надання житлово-комунальних послуг; утримання вулиць і доріг на території громади; організація пасажирських перевезень на території громади; громадська безпека силами муніципальної поліції; пожежна охорона.

Делегованими ж повноваженнями на рівні громади забезпечуються соціальна допомога через територіальні центри; адміністративні послуги через центри їх надання (в громадах); управління школами та дитсадками; первинна медична допомога; утримання та організація роботи будинків культури, клубів, бібліотек, стадіонів, спортивних майданчиків; послуги соціального забезпечення (виплати пенсій, субсидій, забезпечення пільгами), реєстрації актів цивільного стану в громадах, казначейського обслуговування, контролю санітарного та епізоотичного стану надаватимуть підрозділи

державних органів влади [16, с.17].

Забезпечення бюджетної ефективності в сучасному динамічному середовищі відбувається у визначених адміністративно-територіальних межах, потенціал яких (в тому числі як бази для податково-бюджетних надходжень та структури видаткової частини) суттєво різняться. Це обумовлено низкою усталених об'єктивних обставин, серед яких природно-кліматичні умови, демографічні та споживчі характеристики населення території, специфіка соціо-економіко-екологічного стану, розвиток інфраструктури, інвестиційна привабливість територій тощо.

Існує також поняття алокативної ефективності наданих суспільних послуг. Йдеться про здатність органів місцевого самоврядування на місцях підвищити благополуччя населення за рахунок задоволення їх індивідуальних вподобань. При цьому суспільні послуги можуть надаватися таким чином, щоб вони максимально відповідали інтересам населення і при цьому були якісними, а витрати на їх продукування – мінімальними [13].

В даному контексті адміністративно-територіального аспекту впливу децентралізації на бюджетну ефективність суттєво зростає роль інституту громадянського суспільства, державно-приватного партнерства, максимального залучення громадськості до прийняття рішень органами місцевого самоврядування та до участі у різного роду місцевих проєктах з врахуванням принципу бюджетної прозорості (інформаційної відкритості).

На думку Сунгурова А., громадська участь – це безперервний двоспрямований процес взаємодії між громадянами та органом влади (установою, відомством), що відповідають за прийняття рішення, і містить заходи, що сприяють повному розумінню громадськістю процесів і механізмів підготовки та прийняття рішень відповідальним відомством; повне інформування громадськості про статус та просування розроблення та впровадження проєктів, планів, програм, про вироблення пріоритетів політики або проведення оцінки; активний збір думок усіх зацікавлених громадян, відомостей про сприйняття ними цілей і завдань, а також про їхні уподобання щодо використання ресурсів та альтернативних стратегій розвитку або управління будь-якої іншої інформації, що стосується прийнятого рішення [17]. Рівень активності та залученості населення до проєктів розвитку території їх проживання значною мірою визначає загальний розвиток територіальної громади, адже може торкатися тарифно-комунальної та житлової політики, модернізації інфраструктури та енергоощадності, підприємницької ініціативи та підвищення інвестиційної чи туристично-рекреаційної привабливості територій, систем управління та переробки відходів тощо.

Погоджуємось також з тезою І.М. Кульчицького, згідно якої «державно-приватне партнерство можна розглядати як ефективну співпрацю держави (визначає стратегію, правила), органів місцевого самоврядування (діють в інтересах громад) з приватним бізнесом (досвід, знання, фінанси, технології, інновації) не лише для забезпечення сталого розвитку конкретної країни, а й усієї світової спільноти. У контексті практичної реалізації децентралізації необхідно усунути існуючі суперечності в чинному законодавстві з питань державно-приватного партнерства, а також підвищити рівень довіри приватних інвесторів до місцевих органів влади [12].

Розглядаючи політичний аспект впливу децентралізації на бюджетну ефективність територій, безумовно, до уваги слід брати політичну ситуацію, що склалась в країні і вплинула на формування виборчих списків органів місцевого самоврядування, та сформоване інституційне середовище регіонів.

Реформа з децентралізації в Україні пов'язана зі значними інституційними зрушеннями, які сприяють подоланню інституційної кризи, формуванню сучасної локальної ідентичності членів громад та суб'єктів бізнесу, а на цій основі – підвищенню ефективності реалізації ендogenous потенціалу розвитку територій та національної економіки в цілому. Оптимізації виконання децентралізацією ролі чинника інституційної модернізації сприятиме впровадження інституційних інструментів, які змінюють спроможність громад до створення умов, сприятливих для розвитку локального бізнесу на їхніх територіях. До них належать засоби стратегування розвитку громади, координації стратегій розвитку на горизонтальному та вертикальному рівнях, освоєння широкого спектру інструментів сприяння економічному розвитку, які надає децентралізація. При цьому базисом дієздатності громади у довгостроковому періоді має вважатися формування сталих власних джерел доходів на основі реалізації місцевого природного, економічного, людського та соціального потенціалів, залучення інвестиційних ресурсів, сприяння розбудові мережі місцевих комунальних та приватних підприємств, створення на цій основі достатньої кількості робочих місць, які одночасно є засобом інклюзії членів громади, а отже – формування згуртованості останньої [18].

Висновки

Отже, при розробці в подальшому механізмів забезпечення бюджетної ефективності територій необхідно враховувати реформу децентралізації, зокрема, в розрізі впливу її фінансового, адміністративно-територіального та політичного аспектів.

Abstract

Decentralization reform implemented in Ukraine since 2014 with adoption of the Concept of reform of local self-government and territorial organization of authorities in Ukraine is closely connected with powerful institutional changes, social and economic transformations at the local, regional and national levels, and therefore requires in-depth study highlighting those factors that affect the budget efficiency of territories. The specifics of decentralization reform deployment by analyzing the regulations adopted for 2014-2020 in Ukraine are examined. The investigation is based on the author's interpretation of the category "territory budget efficiency" as a synthesized integrated indicator of the territorial authorities (local governments) for the formation, distribution and use of budget funds for social, environmental and economic purposes of strategic and tactical nature. At the same time, the lack of unanimity among scholars in interpreting the nature of relationship between decentralization processes and territories budget efficiency is emphasized. Accordingly, the necessity of further thorough scientific study of decentralization reform influence on the territories budget efficiency in Ukraine is proved. It is substantiated that decentralization should include the process of powers redistribution, competencies and resources from central government to local executive authorities and local governments. At the same time, mainly, the transfer of decision-making rights takes place not to hierarchically subordinated structures of the central government, but to elected bodies of the local level, which are maximally aware of territorial issues and accountable to the community. It is proved that reforming the territorial principles of decentralization should be studied through the prism of three system-forming components: financial, administrative and territorial and political aspects. The financial aspect is examined in accordance with the amount of budget and tax powers delegated to local authorities from the central authorities regarding the possession, use and disposal of financial resources of communities in order to increase the financial capacity of the united territorial communities (in fact, it is financial decentralization). The administrative and territorial aspect characterizes the level of autonomy, existing and potential territorial features of the territories, as well as the implementation of tasks by local governments to meet the people's needs within the respective territories and cooperation with communities to develop public and private partnership (administrative and territorial decentralization). The political aspect is expressed by the public and legal status of local self-government bodies, the degree of their performing basic political functions at the local level, political accountability, etc. (political decentralization). Each of the above three aspects of decentralization can have significant differences, which has a significant impact on changes in budget efficiency. Accordingly, each component is analyzed in detail and it is proposed to consider the functional dependence of budget efficiency on the influence factors that have arisen due to decentralization in these three key aspects. Therefore, in the further development of mechanisms to ensure territories budget efficiency, it is necessary to take into account the reform of decentralization, in particular, in terms of its financial, administrative and territorial and political aspects impact.

Список літератури:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р / Кабінет Міністрів України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.05.2020).
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 10.05.2020).
3. Методика формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 214 (в редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 34) / Кабінет Міністрів України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2020-%D0%BF> (дата звернення 15.06.2020).
4. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення 15.06.2020).
5. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення 15.06.2020).
6. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 р. Офіційний вісник України. – 2015. – № 4. – С. 8. – Ст. 67.
7. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад: Закон України від 16.04.2020 № 562-IX / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text>.
8. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>.
9. Романенко О.Р. Фінанси: підручник. Київ, КНЕУ. – 2003. – 312 с.

10. Децентралізація: короткий словник політологічних термінів. [Електроний ресурс] – Режим доступу: politics.ellib.org.ua (дата звернення 15.06.2020).
11. Недопад Г.В. Теоретичні аспекти дослідження бюджетної ефективності території. Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія «Регіональна економіка». Редкол.: відп. ред. к.е.н., професор І.В. Кривов'язюк. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ. – 2020. – Вип. 17 (67). – С. 334-341.
12. Кульчицький М.І., Заброцька О.В. Децентралізація як основа розбудови регіонів та підвищення фінансового забезпечення територій. Бізнес інформ. – 2016. – № 4. – С.88-95.
13. Возняк Г. Фінансова децентралізація та стале ендегенне зростання регіонів: формалізація напрямів впливу. Світ фінансів. – 2018. – № 2 (59). – С. 49-59.
14. Наконечна Г., Матвійчук Н. Бюджетна децентралізація в Україні: сутність та основні переваги реалізації реформи. Історико-правовий часопис. – 2019. – № 1 (13). – С. 39-44.
15. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 р. № 79-VIII (в редакції від 01.01.2017) / Верховна Рада України. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text> (дата звернення 03.11.2020).
16. Пріоритети реформування та напрями перспективного розвитку міжбюджетних відносин в умовах бюджетної децентралізації в Україні: аналітична доповідь. К.: НІСД. – 2015. – 80 с.
17. Сунгуров А. Общественное участие как условие формирования гражданского общества. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.prof.msu.ru/publ/conf/conf05.htm> (дата звернення 03.05.2020).
18. Жаліло Я.А. Децентралізація влади як інституційний чинник системної трансформації економіки. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць / за ред. М.І. Зверькова (голов. ред.) та ін. Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2019. – № 1 (69). – С. 69-82.

References:

1. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.04.2014 № 333-r / Kabinet Ministriv Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (accessed 10.05.2020) [in Ukrainian].
2. Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 157-VIII / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (accessed 10.05.2020) [in Ukrainian].
3. Metodyka formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.04.2015 № 214 (v redaktsii Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.01.2020 № 34) / Kabinet Ministriv Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2020-%D0%BF> (accessed 15.06.2020) [in Ukrainian].
4. Pro spivrobotnytstvo terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 17.06.2014 № 1508-VII / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (accessed 15.06.2020) [in Ukrainian].
5. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 156-VIII / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (accessed 15.06.2020) [in Ukrainian].
6. Stratehiia staloho rozvytku "Ukraina – 2020": Ukaz Prezydenta Ukrainy № 5/2015 vid 12.01.2015. Ofitsiyni visnyk Ukrainy [in Ukrainian].
7. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vyznachennia terytorii ta administratyvnykh tsentriv terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 16.04.2020 № 562-IX / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text> [in Ukrainian].
8. Pro utvorennia ta likvidatsiiu raioniv: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 17.07.2020 № 807-IX / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> [in Ukrainian].
9. Romanenko O.R. (2003). Finansy: pidruchnyk. Kyiv, KNEU [in Ukrainian].
10. Detsentralizatsiia: korotkyi slovnyk politolohichnykh terminiv. Retrieved from politics.ellib.org.ua (accessed 15.06.2020) [in Ukrainian].
11. Nedopad H.V. (2020). Teoretychni aspekty doslidzhennia biudzhethnoi efektyvnosti terytorii. Ekonomichni nauky: zbirnyk naukovykh prats Luts'koho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu. Seriia "Rehionalna ekonomika". I.V. Kryvoviaz'uk (Ed.). Luts'k: IVV Luts'koho NTU, 17 (67), 334-341 [in Ukrainian].
12. Kulchytskyi M.I., Zabrotska O.V. (2016). Detsentralizatsiia yak osnova rozbudovy rehioniv ta pidvyshchennia finansovoho zabezpechennia terytorii. Biznes inform, 4, 88-95 [in Ukrainian].

13. Vozniak H. (2018). Finansova detsentralizatsiia ta stale endohenne zrostantia rehioniv: formalizatsiia napriamiv vplyvu. Svit finansiv, 2 (59), 49-59 [in Ukrainian].
14. Nakonechna H., Matviichuk N. (2019). Biudzhethna detsentralizatsiia v Ukraini: sutnist ta osnovni perevahy realizatsii reformy. Istoryko-pravovyi chasopys, 1 (13), 39-44[in Ukrainian].
15. Pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo reformy mizhbiudzhethnykh vidnosyn: Zakon Ukrainy vid 28.12.2014 № 79-VIII (v redaktsii vid 01.01.2017). Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text> (accessed 03.11.2020) [in Ukrainian].
16. Priorytety reformuvannia ta napriamy perspektyvnoho rozvytku mizhbiudzhethnykh vidnosyn v umovakh biudzhethnoi detsentralizatsii v Ukraini: analitychna dopovid. (2015). K.: NISD [in Ukrainian].
17. Sunhurov A. Obshchestvennoe uchastye kak uslovye formirovaniya hrazhdanskogo obshchestva. Retrieved from <http://www.prof.msu.ru/publ/conf/conf05.htm> (accessed 03.05.2020) [in Russian].
18. Zhalilo Ya.A. (2019). Detsentralizatsiia vlady yak instyutsiyni chynnyk systemnoi transformatsii ekonomiky. Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen: zb. nauk. prats. M.I. Zvieriakova (Ed.). Odesa: Odeskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet, 1 (69), 69-82 [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Вахович І.М. Дослідження впливу децентралізації на бюджетну ефективність територій / І. М. Вахович, Г. В. Недопад // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2021. – № 1 (53). – С. 36-43. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2021/No1/36.pdf>.
DOI: 10.15276/ETR.01.2021.4. DOI: 10.5281/zenodo.4885313.

Reference a Journal Article:

Vakhovych I.M. Study of Decentralization Influence on Territories Budget Efficiency / I. M. Vakhovych, H. V. Nedopad // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2021. – № 1 (53). – P. 36-43. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2021/No1/36.pdf>.
DOI: 10.15276/ETR.01.2021.4. DOI: 10.5281/zenodo.4885313.

